

SUDARYTOJO ŽODIS

Vertybės socialinėje aplinkoje

Šio numerio straipsniuose nemažai dėmesio skiriama filosofijos aksiologinei ir etinei tematikai, nagrinėjama komunikacijos filosofijos, socialinių mokslų filosofijos, filosofijos istorijos ir kt. problemos. Eksperimentiniai matematiniai gamtos ir technikos (inžineriniai) mokslai siaurąja prasme, savais metodais negali nei suformuluoti, nei pagrįsti, nei paaiškinti vertybių arba normatyvinių teiginių, kuriais remiantis funkcionuoja visuomenė. Ne tik filosofijoje, bet ir teisėje, sociologijoje, psichologijoje, politikos ir ekonomikos moksluose bei kt. analizuojant individualų ir kolektyvinį žmogaus gyvenimą tenka bent prisiliesti ir prie moralinių-vertybinių klausimų.

Kita vertus, vien teoretizavimas, arba filosofavimas, apie socialines institucijas, gėrį, grožį, tiesą ir teisingumą, apie šių ir kitų fenomenų neaiškumą negali padėti išspręsti kasdienių praktinių problemų, kylančių individams ir įvairioms jų grupėms visuomenėje. Ne visos teorijos gali ir turėtų būti pritaikytos praktiškai, bet, jei aksiologinių, metafizinių, gnoseologinių ir kitokių žmogaus gyvenimo problemų ar aspektų nagrinėjimas niekada niekam niekaip nepasitarnauja tobulinant ar pertvarkant esamas socialines institucijas, siūlant naujas, geresnes įvairių socialinių žaidimų taisykles, tada galima klausti – kam viso to reikia? Socialinės institucijos (teismai, universitetai, gydymo įstaigos, policija, kariuomenė, parlamentas ir kt.) gali ginti ir puoselėti vertybes – pavyzdžiui, įvairias žmogaus teises ir laisves – arba gali siekti jas eliminuoti iš visuomenės. Socialinė institucija yra taisyklių (įstatymų, moralinių normų, vertybių) pagrindu egzistuojantis kultūrinis darinys, palaikomas arba įgyvendinamas pagal tas taisykles veikiančių žmonių. Socialinę instituciją suprantant kaip instrumentą, techninę priemonę, naudojamą sprendžiant įvairias žmonių ir jų grupių tarpusavio santykių problemas, tampa svarbi „socialinės technologijos“, arba „socialinės inžinerijos“, sąvoka, žyminti atskirą svarbią techninės žmogaus veiklos ir techninio kūrybiškumo sferą: socialinių sistemų / institucijų ar bendruomeniškumo formų kūrybą / konstravimą ir jų panaudojimą siekiant įvairių tikslų. Mūsų institucijos gali veikti efektyviai arba neefektyviai – ir taip apsunskinti kiekvieno iš mūsų gyvenimą. Ar galima ir kaip galima padaryti, kad socialinės institucijos / mechanizmai funkcionuotų taip, kad nereikėtų kelti klausimo dėl jų reikalingumo? Ar mes visi galėtume ir kaip daryti įtaką demokratiniams socialinės inžinerijos projektams savo valstybėje?

EDVARDAS RIMKUS

EDITORIAL

Values in the Social Environment

In the articles of this issue a lot of attention is paid to the axiological and ethical themes; also the problems of the philosophy of communication, philosophy of social sciences, history of philosophy, etc. are explored. The experimental mathematical sciences of nature as well as the technical (engineering) sciences in a narrow sense in their own methods can neither formulate nor explain and ground values, or normative statements, on which as on certain conceptual foundations lays our society. While analyzing the individual and collective life of human beings, questions of moral values at the least have to be taken into account not only in philosophy but also in the law, sociology, psychology, political science, economics and in other sciences.

On the other hand, only theorizing or philosophizing about social institutions, about the good, the beauty, truth and justice, and about unclarity of these or other phenomena cannot help to solve everyday's practical problems arising to the individuals and their various groups in the society. Not all theories are and must be applied practically, but if analyses of axiological, metaphysical, epistemological and other problems and aspects of the life of humans cannot serve for the improving or reforming current social institutions, for suggesting new, better rules of various social games, then we can ask ourselves – what is it for? Social institutions (courts, universities, hospitals, police, army, parliament and others) can protect and cherish values – for example, various human rights and liberties – or can seek to eliminate them out from the society. A social institution is a cultural thing existing on the basis of linguistic rules (laws, moral norms, values) and it is supported or embodied by the real people who are acting under these rules. If we understand a social institution as an instrument, as a technical tool, which we can use for the purpose of solving various personal and interpersonal problems of people, the concept of “social technology” or “social engineering” becomes very important; this notion denotes a separate significant sphere of technical activity and technical creativity of human being: creation/construction and use of social systems/institutions or forms of sociality for various purposes. Institutions can work effectively or not effectively – and this is how they can cumber the life of each of us. Can we and how can we make social institutions/mechanisms function with no need to raise the question of the necessity of them? Can we and how can we influence democratic social engineering projects in our own state?

EDVARDAS RIMKUS